

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, навіть побіжний погляд на застосування композитної педагогічної технології викладання англійської мови слухачам мовних курсів на основі стохастичного процесу засвідчує наскільки важливо у наш час демократичного трансформування українського суспільства та входження його у спільний європейський соціально-економічний простір, створювати та впроваджувати у педагогічну діяльність такі освітні інновації, які допомагали б нашій молоді, старшим громадянам країни опанувати англійську мову, як свого роду технічну мову, щоб швидше і ефективніше адаптуватися у новому загально європейському домі та стати більш конкурентоздатними на світовому ринку праці.

Педагогічний догматизм, який перейшов нам у спадок від комуністичної системи освіти, в тому числі й на рівні викладання англійської мови, не дає, на нашу думку, багатьом вченим-методистам повному поглянути на навчальний процес. Щоб він, наприклад, нарешті вийшов із полону радянського міфу про незмінність теоретико-методологічних та методичних засад педагогічної діяльності і дійсно став когерентним більш природному розумінню теоретико-практичних засад освітнього процесу як до певної міри непередбачуваного і нестабільного, тобто стохастичного. Це, у свою чергу, дасть нам всім можливість застосовувати у викладанні іноземної мови більш природні інноваційні педагогічні технології, які, на нашу думку, сприятимуть покращенню знань наших громадян з іноземної мови.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 190 с.
2. Кербер М.Л. Полимерные композиционные материалы. Структура. Свойства. Технологии. – СПб.: Профессия, 2008. – 560 с.
3. Композиционный материал [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D0%>
4. Монахов В.М. Введение в теорию педагогических технологий / В.М. Монахов. Волгоград: Перемена, 2006. – 175 с.
5. Мюллер В.К. Большой англорусский словарь / Сост. В.К. Мюллер, А.Б. Шевнин, М.Ю. Бродский. – Екатеринбург: У-Фактория, 2006. – С.498-499.
6. Назарова Т.С. Средства обучения: технология создания и использования / Т.С. Назарова, Е.С. Полат. М.: Изд-во УРАО, 1998. 204с.
7. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ О.М. Пехота та ін.. За заг. Ред. О.М. Пехоти.- К.: А.С.К., 2001.- 256 с.
8. Плигин А., Максименко И. Now Let's Play English. Личностно-ориентированное обучение английскому языку – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2005.- 272.
9. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: Посібник. Вид.2-е, доп. і перероб./ Кол. авторів під керів. С.Ю. Ніколаєвої.- К.: Ленвіт, 2004.- 360 с.
10. Стохастичність [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
11. Федоров А. Фрактальные системы. Введение в теорию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://asuper.nm.ru/c.fsistemas.com/page.php?al=st_modeli.
12. Thomas T.L. Like adding wings to the tiger [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Chinese information war theory and practice // call.army.mil/fmsopub/issues/chainaiw.htm

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лабенко Олександр Віталійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика вивчення англійської мови, екологічна освіта.

УДК 811.112.2'243 (075.8)

РОЗВИТОК НАВИЧОК ЧИТАННЯ З МЕТОЮ ОВОЛОДІННЯ ІНШОМОВНИМ СПІЛКУВАННЯМ

Віра СВИРИДЮК (Київ)

Стаття присвячена пошуку шляхів оптимізації розвитку навичок читання студентів-філологів німецькою мовою. У статті представлено комплекс вправ для навчання читання з використанням різних стратегій читання відповідно до психолінгвістичних особливостей читання. Описано переваги різних прийомів читання та наведені приклади їх реалізації у процесі оволодіння іноземним спілкуванням. Описано зміст навчання читання на основі орієнтовно-діяльнісної методики. Крім того, зазначено етапи формування навичок і вмій читання студентів-філологів в умовах самостійної роботи. Схематично запропоновано стратегії читання на трьох етапах зазначеного виду мовленнєвої діяльності. Наголошено на важливості поетапного і системного використання вправ відповідно до умов навчання.

Ключові слова: навчання читання, тексти як джерело інформації, стратегії читання, проектна методика, тексти для читання, вправа як засіб навчання, завдання, самостійна робота

Постановка проблеми. Оволодіння міжкультурною комунікативною компетентністю потребує постійного удосконалення методів та засобів навчання іноземної мови (ІМ). З огляду на обмеженість

навчального часу в аудиторних умовах постає питання щодо впровадження альтернативних методів і прийомів для оптимізації формування іншомовних навичок і вмінь під час самостійної роботи студентів.

Мета цієї статті – розглянути можливі стратегії навчання читання німецькою мовою студентів-філологів з метою оволодіння іншомовним спілкуванням.

Одним із завдань оволодіння іншомовним спілкуванням є вміння читання, отримання інформації з оригінальних автентичних текстів та застосування її на практиці. Для цього студентам необхідно вміти користуватися оптимальними стратегіями читання з виділенням основної інформації або основного змісту письмового тексту (ознайомлюючого читання) або читання тексту з поступовою переробкою його змісту (вивчаючого читання) та вибіркового читання. Читання іншомовних джерел є одним із засобів отримання необхідної інформації з метою її використання для розвитку іншомовних навичок і вмінь в інших видах мовленнєвої діяльності, розширення фахових знань, а також професійного удосконалення. Крім того, сформовані вміння читання активізують навчання висловлення думки (усно та письмово) на основі прочитаної, відібраної та вивченої інформації. Також треба зазначити, що тексти є одним із головних джерел удосконалення лінгвістичної компетентності іншомовного спілкування. Отже, читання є не лише необхідним для оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю та професійно спрямованими навичками, а й засобом їх удосконалення [4].

Аналіз актуальних досліджень. Закономірності навчання читання у традиційних педагогічних умовах висвітлені у працях як зарубіжних, так і вітчизняних методистів, зокрема З.І. Кличникової, Ю.А. Русак, Е.Н. Соколової, С.К. Фоломкиної, Н. Stalb, Е. Swantje. У дослідженнях описується навчання читання, яке відбувається безпосередньо під керівництвом викладача в аудиторних умовах.

Зрозуміло, що якість формування іншомовних навичок і вмінь залежить від кількості аудиторних занять та виконання на них не тільки вправ, а й спілкування з викладачем, що сприяє практичному оволодінню ІМ. Сьогоднішні умови навчання диктують зменшення аудиторних годин за рахунок збільшення їх для самостійної роботи студентів. Оптимізувати навчання і вивчення ІМ самостійно можна за умов упровадження нових технологій навчання ІМ, які можуть функціонувати за підтримки викладача та наявності у студентів певних методів, технік, способів оволодіння іншомовним спілкуванням, а також дотримання студентами ряду навчальних стратегій, зокрема стратегій читання, які досліджені та описані у наукових працях Ю.А. Русак, Г.В. Барабанової, Chr. Conrad, U. Rampillon та ін.

До нової орієнтовно-діяльничної методики відноситься проектна методика, яка висвітлена у дослідженнях Е.Г. Арванітопуло [1], О.В. Кіршової [2]. Їхні експериментальні дослідження свідчать про доцільність і ефективність використання проектних робіт зокрема у позааудиторній навчальній діяльності. Вони стимулюють пізнавальну діяльність студентів і удосконалюють їхню самостійну роботу з ІМ. Крім того, індивідуальний вибір методів навчання, що характерно для проектних робіт, оптимізує орієнтовно-діяльничний підхід до формування іншомовних навичок і вмінь у читанні.

Згідно із дослідженнями методистів проектна робота у навчанні читання ІМ потребує спеціального режиму її проведення та опанування іншомовним матеріалом, зокрема у тексті для читання, у процесі якого студенти самостійно визначають послідовність навчальних дій і за підтримки викладача розвивають сферу діяльності, метою якої є створення письмового продукту для презентацій.

Ефективність навчання читання буде залежати від впровадження та вмінь використовувати стратегії читання і способи їх реалізації відповідно до етапу читання. Беручи до уваги стратегії читання та вміння ними користуватися, можна змоделювати проектну роботу студентів з навчання читання у позааудиторних умовах за допомогою досліджень О.В. Кіршової [2], яка виокремлює такі етапи проектної роботи: 1) планувальний; 2) підготовчий; 3) виконавчий; 4) презентаційний та 5) підсумковий.

Отже, до змісту навчання читання входять не тільки тексти як друковані, так і електронні, а й стратегії, способи та прийоми роботи з ними.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо організацію проектної роботи з навчання читання німецькою мовою в умовах позааудиторної самостійної роботи студентів-філологів 2 курсу.

Відповідно до типології проектів пропонується проект згідно із: 1) видом діяльності (*читання*); 2) кількістю учасників (*група із 10-12 студентів*); 3) терміном реалізації [3] (*від одного до двох днів*); 4) формою і змістом (*проспект – повідомлення*).

Самостійна робота з навчання читання має інформаційно-дослідницький характер; студенти будуть працювати у групах, терміни реалізації його будуть сягати від одного до двох днів. Продуктом, умовиводом читання, буде письмове повідомлення з розмовної теми.

Організація самостійної роботи розпочинається на аудиторному занятті, яке передбачає планування самостійної роботи. На **першому етапі** викладач пропонує студентам тему (оскільки вибір теми повинен відповідати навчальній програмі з німецької мови) та її основні підтеми, які студентам необхідно висвітлити у повідомленні. Студенти діляться на групи та розподіляють між собою завдання відповідно до цілей вивчення теми. Важливим є те, що студенти повинні отримати від викладача вихідний текст з теми, що полегшить студентам підбір інформації у самостійній роботі. На цьому етапі викладач також

обговорює зі студентами можливі прийоми зі способами опрацювання текстів з розмовної теми та отримання інформації з них.

Наступним кроком цього заняття є пред'явлення викладачем загального плану проектної роботи та стратегій читання з їхніми навчальними компонентами, які можуть полегшити самостійний пошук потрібної інформації. Викладач рекомендує завдання щодо визначення цілей та досягнення їх під час самостійного опрацювання текстів.

На підготовчому етапі виконання проектної роботи власне відбувається самостійне навчання читання та опрацювання текстів-джерел відповідно до комунікативної потреби студентів. Студенти обговорюють іншомовний матеріал, відібрану інформацію та узгоджують із цілями і контекстом теми. З цією метою студенти можуть використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології, зокрема скайп, електронну пошту з метою отримання зворотного зв'язку з викладачем у позааудиторних умовах.

Виконавчий етап потребує від студентів умінь використання різних прийомів і способів відбору та систематизування інформації. Вони переслідують стратегії та способи, які зазначаються у вправах, запропонованих викладачем на аудиторному занятті. До сучасних способів систематизації інформації належать різні схеми/карти, зокрема Mind Map, Cluster, Concept Map, Wissenslandkarte, таблиці та ін. На цьому етапі студенти вчаться читати вибірково, вивчати певну інформацію із текстів або читати з метою ознайомлення з основним змістом. Використання зазначених стратегій і способів до них (Див.Табл.1) у логічній послідовності активізує навчання студентів систематизувати відібраний матеріал, розширювати його та заглиблюватися у проблематику питання. Слід зауважити, що карти-схеми для відбору інформації можуть містити також елементи невербальних засобів, зокрема ілюстрації або картинки з теми тексту. Зазначимо, що на всіх етапах читання студенти виконують вправи для розвитку рецептивних, рецептивно-репродуктивних і рецептивно-продуктивних навичок і вмінь з читання.

Завершальним етапом виконання самостійної проектної роботи є презентація повідомлення, яке представляється кожною групою студентів. Кожен з учасників висвітлює частину своєї дослідницької роботи. При цьому примітною ознакою проекту є те, що його кінцевий продукт має, як правило, матеріальне втілення, наприклад, колаж, альбом, стіннівка тощо.

Підсумковий етап характеризується, як відомо, оцінюванням робіт та відгуками співучасників, партнерами по спілкуванню.

Відповідно до психолінгвістичних особливостей читання [4] правомірно запропонувати такі вправи, за допомогою яких можна формувати рецептивні навички і вміння згідно із завданнями реципієнта. Відомо, що оволодіння навичками та вміннями забезпечується не тільки виконанням вправ, але й свідомим і цілеспрямованим використанням стратегій читання, які є сукупністю методів, способів і прийомів до них (Див.Табл.1).

Зазначимо, що для навчання читання студентам пропонується вихідний нехудожній текст про географічне положення Німеччини: «Landschaften Deutschlands». Представимо схематично у таблиці 1 організацію проведення самостійної роботи з навчання читання відповідно до описаних етапів і стратегій читання.

Таблиця 1

Організація самостійної роботи студентів з навчання читання

Вид заняття	Навчальна діяльність	Види і типи вправ	Стратегії навчання читання та способи їх реалізації	Соціокультурна компетентність Професійно спрямована компетентність; соціокультурна компетентність
Аудиторне заняття	- визначення теми; - обговорення проблеми - планування дослідницької діяльності; - отримання завдань; - ознайомлення із методами, прийомами та способами навчання читання;	Комунікативні репродуктивні вправи	- позитивна індивідуальна настанова; - занотовування основних проблем; - усвідомлення доцільності та навчання укладання «карт» з ключовою інформацією; - навчання визначення ключових понять по тексту;	

Поза аудиторна робота	<ul style="list-style-type: none"> - виконання вправ; - читання текстів; - застосування методів, прийомів та способів читання; - підбір інформації; - систематизація матеріалу; - структурування власного тексту; - написання власного тексту. 	Комуникативні рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, та продуктивні вправи	<ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення взаємозв'язку заголовків текстів із їхнім змістом; - виокремлення важливої, цікавої інформації; - занотовування ключових понять; - використання способів збирання ключових понять; - візуалізація вербальної інформації за допомогою картинок, графіків, таблиць, ілюстрацій; - укладання схем/карт із ключовими поняттями за допомогою прийомів Mind Map, Concept Map, Cluster, Stichwortzettel, Wissenslandkarte; - переосмислення і переробка прочитаного за допомогою стислого переказу; - перефразування. 	Соціокультурна компетентність Професійно-спрямована компетентність;
Аудиторне заняття	<ul style="list-style-type: none"> Пред'явлення повідомлення, презентація матеріалу; використання ілюстративного матеріалу; - використання невербальних засобів спілкування (жести, контакт за допомогою очей, міміка); - використання технічних засобів навчання. 	Комуникативні вправи Повідомити про географічне положення Німеччини	<ul style="list-style-type: none"> - оформлення та презентація ілюстрацій, схем, карток з ключовими поняттями; - використання відео-фонограм; - використання комп'ютерних технологій (зокрема Power Point); - усне мовлення (граматика, лексика, фонетика, стилістика). 	Соціокультурна компетентність; Професійно спрямована компетентність

Навчання читання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності містить основні функції навчально-методичного матеріалу, а саме: інформаційну; систематизуючу; трансформуючу; виховну; розвивальну та культурологічну. За допомогою вищезазначених прийомів і використання релевантних способів навчання читання студенти опановують новий матеріал, відповідно до теми отримують певну систему знань; навчальний матеріал сприяє трансформації знань у стійкі мовленнєві навички і вміння; дидактичний матеріал формує у студентів позитивне ставлення як до країни, мову якої вони вивчають, так і до рідної культури. Розвивальна функція полягає насамперед у розвитку мислення студентів, їхніх творчих здібностей, мовного чуття і реалізується імпліцитно у доборі матеріалу, формуванні мовленнєвих навичок і вмінь, які переростають із репродуктивних у креативно-продуктивні. Культурологічна функція реалізується у двох напрямках: навчання німецької мови у контексті культур німецькомовних країн; пізнання культури німецькомовних країн у взаємодії з рідною культурою, а отже, студенти формують і удосконалюють вміння між культурної комунікативної компетентності.

Як відомо, робота з текстом відбувається на трьох етапах. Студентам пропонують передтекстові вправи, спрямовані на прогнозування змістової і смислової інформації, активізацію фонових знань, зняття можливих лінгвістичних труднощів, про які викладач повідомляє студентам на аудиторному занятті та наводить приклади завдань. Адаже з таких завдань студент може розпочати читання текстів. Наведемо приклади передтекстових завдань:

- подивіться на фотографії, малюнки і визначте тематику тексту;
- визначте тему тексту згідно із заголовками;
- перегляньте перший абзац і визначте, про що йдеться в тексті і т.д.

Текстовий етап передбачає формулювання цільової настанови студентам на читання й розуміння тексту. Студенти виконують вправи з метою вивчення лінгвістичного та інформаційного матеріалу. Треба зазначити, що вибір виду читання буде залежати від дотекстових дій, оскільки вони є визначальними для ознайомлювального, вибіркового та вивчаючого читання. Під час читання студентам пропонується ряд способів та стратегій читання для виокремлення, відбору та систематизації іншомовного матеріалу, а саме карти-схеми, таблиці, ілюстрації тощо.

На післятекстовому етапі виконуються вправи для перевірки розуміння прочитаного. Тут можуть бути використані такі навчальні стратегії для оцінювання та контролю прочитаного, наприклад: заповнення таблиці відповідною інформацією; підготовка наочності до тексту, укладання схем

на завершальному етапі є рефлексією прочитаного тексту і можуть бути вихідним матеріалом для написання тексту на їх основі, що буде спонукати до формулювання власного тексту.

Таким чином, ми дійшли до продукту-умовиводу, який був запланований у самостійній роботі з навчання читання. Продуктом є повідомлення, яке презентується усно та оцінюється на аудиторному занятті. Презентація передбачає використання студентами як лінгвістичних, так і паралінгвістичних засобів іншомовного спілкування.

Наведені вправи були апробовані у навчальному процесі студентів 2 курсу факультету германської філології КНЛУ і є ефективними у навчанні читання. Такий зміст навчання активізує самостійну роботу студентів і дає можливість ефективно організувати позааудиторну навчальну діяльність з метою оволодіння ІМ, зокрема читанням німецькою мовою. Цілеспрямована організація самостійного навчання і вивчення ІМ, зокрема читання, може компенсувати студентам нестачу часу на аудиторних заняттях, стимулювати їхню дослідницьку діяльність у позааудиторних умовах.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Навчання читання ІМ з використанням стратегій читання стає активною діяльністю у поза аудиторний час. Таке навчання дає можливість студентам проявляти самостійність та індивідуальність не тільки у підготовці іншомовного матеріалу, а й в оволодінні міжкультурною комунікативною компетентністю.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Арванітопуло Е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею. / Е. Г. Арванітопуло. – Автореферат дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. наук. К.: – 2006. – 22 с.
2. Кіршова О. В. Методика підготовки магістрів створювати професійно орієнтовані проекти на основі німецькомовних текстів. / О. В. Кіршова. – Автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. К.: – 2008. – 24 с.
3. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2008. – 286 с.
4. Тарнопольський О. Б. Методики навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник. / О. Б. Тарнопольський. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Свирідюк Віра Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької філології Київського національного лінгвістичного університету.

Наукові інтереси: теорія та методика викладання іноземних мов з використання інформаційно-комунікаційних технологій.

УДК 37.016:664.002.2:37.012.3-057.4

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ» У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Аліна СТОГНІЙ (Київ)

У статті розглядаються методологічні підходи до побудови навчальної дисципліни «Загальні технології харчових виробництв» в професійній підготовці майбутніх педагогів. При написанні статті використовуються методи аналізу та синтезу наукового дослідження. У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у харчовій галузі важливим елементом є визначення компетентнісного, технологічного та підходів до навчального середовища, які можуть оптимізувати цей процес, зробити його більш ефективним і відповідним до потреб суспільства. Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів цього важливого питання. До подальших напрямів дослідження вважаємо за доцільне віднести можливість поєднання методологічних підходів в теорії і практиці та їх реалізацію в професійній підготовці майбутніх фахівців.

Ключові слова: методологія, методологічний підхід, навчальне середовище, компетентнісний підхід, технологічний підхід.

Постановка проблеми. Сучасна людина живе в світі створених нею технологій, котрі потрібно розглядати як плоди діяльності. Технології перетворення матерії, енергії, інформації, біологічних об'єктів суттєво відрізняються, але всі вони представляють собою сукупність засобів, методів діяльності. Вчасно реагуючи на соціокультурні та соціально-економічні зміни в світі, технології повинні органічно поєднуватися в системі освіти.

Ефективність педагогічного процесу залежить від його методологічної бази. Оскільки сучасна педагогічна теорія розглядає процес навчання через призму методологічних підходів, тому необхідними умовами вдосконалення професійної освіти можна вважати загально педагогічні та загальнонаукові підходи, їх вдале застосування в навчанні, а також відбір, розробку та вдосконалення методик, аналіз, перевірку та впровадження результатів.